

metodolohiya, praktyka”], collective mon., National University "Kyiv-Mohyla Academy", Kyiv, 534 p.

3. Bresman, H., Rao, V.D.A. (2017), “Survey of 19 Countries Shows How Generations X, Y, and Z Are – and Aren’t – Different”, Harvard Business Review, available at: <https://hbr.org/2017/08/a-survey-of-19countries-shows-how-generations-x-y-and-z-are-and-arent-different>

4. McDermott, K. (2017), “Future trends in consumer behavior. Acapture”, available at: <https://www.acapture.com/wp-content/uploads/2017/03/Future-trends-in-consumer-behavior.pdf>

5. Albert S., Bradley, K. (1996), “The Impact of Intellectual Capital”, *Open University Business School Working Paper*, No. 15.

6. Press, G. (2016), “Artificial Intelligence Rapidly Adopted by Enterprises / Survey Says”, available at: <https://www.forbes.com/sites/gilpress/2016/07/20/artificial-intelligence-rapidly-adopted-by-enterprisessurvey-says/#37bc173b12da>

Гринько Павло Леонідович, д-р екон. наук, доц., кафедра міжнародної економіки та економічної теорії, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. E-mail: pavelgrinko@gmail.com.

Hrynko Pavlo, Doctor of Economics, Associate Professor of the Department of International Economics and Economic Theory, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. E-mail: pavelgrinko@gmail.com.

DOI: 10.5281/zenodo.5040464

УДК 657.474(083.71)

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

М.О. Ільченко, Л.М. Зарецька, О.А. Кулініч, Н.М. Федоренко

Проаналізовано вплив нових фінансових інструментів цифрової економіки як на організацію та розвиток зовнішньоторговельних відносин окремих підприємств, так і на зовнішньоекономічну діяльність України загалом. На основі проведеного аналізу запропоновано заходи з розвитку діяльності підприємств України в напрямі цифрової економіки, зроблено

прогнози щодо безпосереднього впливу цифровізації на зовнішньоекономічні зв'язки підприємств.

Ключові слова: цифрова економіка, фінансові інструменти, зовнішньоекономічна діяльність підприємств, цифрова трансформація, диджиталізація.

RESEARCH OF PROBLEMS OF INTRODUCTION OF THE DIGITAL ECONOMY AND ITS IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF UKRAINIAN ENTERPRISES

M. Ilchenko, L. Zaretskaya, O. Kulinich, N. Fedorenko

The research paper analyzes the digital economy new financial instruments effect on the organization and development of foreign trade relations of individual enterprises, and on the foreign economic activity of Ukraine as a whole. Also, Ukrainian enterprises activity development measures in terms of the digital economy are proposed and forecasts of digitalization direct effect on enterprises foreign economic relations are presented in the research paper on the base of the performed analysis. The economy digitalization is major factor of competitiveness increasing of domestic enterprises and the country as a whole in the world market and it is considered as a priority task for the authorities. One of the priority areas of digital economy development is elimination of legal barriers which create obstacles to the leading innovative technologies introduction. It should be noted that under resources cost permanent increasing, it is difficult for the enterprise to maintain its existing position and increase the competitiveness overall level at the world markets, which significantly complicates foreign economic activity. Thus, the digital economy provides enterprises-manufacturers competitive advantages strengthening at the international market, transaction costs minimizing, productivity and skills increasing, prices reducing, speed and convenience of direct interaction between producer and buyer ensuring, introducing new ways of enterprise activity organization, facilitating access to information and creating number of other opportunities for both businesses and consumers. Today, Ukrainian enterprises face a number of important tasks such as significantly increasing production and labor productivity, reducing costs, increasing the share of high value-added goods, creating and promoting competitive products in foreign markets. That is why Ukrainian enterprises must more actively implement digital technologies into production processes and digital platforms into interaction technologies with domestic and foreign markets consumers.

Keywords: digital economy, financial instruments, enterprises foreign economic activity, digital transformation, digitalization.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Диджиталізація економіки є основним чинником підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств і країни загалом на світовому ринку та

розглядається як першочергове завдання для органів влади. Одним із пріоритетних напрямів розвитку цифрової економіки є ліквідація правових бар'єрів, які чинять перешкоди для впровадження провідних інноваційних технологій. Слід зазначити, що в умовах перманентного підвищення вартості ресурсів підприємству складно утримати наявні позиції та підвищити загальний рівень конкурентоспроможності на світових ринках, що значно ускладнює ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розроблення стратегії розвитку цифрової економіки підприємства набули широкого трактування у працях А.М. Поручник [2], Л.В. Білосорова [3], К.Ю. Вергала [4], Б. Грепона [13], С.Ю. Ілляшенка [5], С.О. Кушнір, Л.М. Рудь [6], Н.М. Олійник, С.А. Рибачка [8], Л.О. Корчевської [9] та ін. Проте малодослідженими залишаються питання, пов'язані з налагодженням провідних інноваційних технологій, цифровізації та дистанціонування як роботи вітчизняних підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Метою статті є дослідження й аналіз літературних джерел щодо визначення впливу цифрової економіки на роботу підприємств України, які ведуть зовнішньоекономічну діяльність.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні спостерігається активне проникнення цифрових технологій в усі сфери життя суспільства, перш за все у сферу економіки. Процес цифровізації економіки полягає в удосконаленні діяльності економічних суб'єктів, заснованої на цифрових технологіях, пов'язаної з електронним бізнесом і електронною комерцією, а також виробленими й реалізованими електронними товарами і послугами. Вище зазначені умови сприяють підвищенню ефективності виробництва і транспортування виготовлених товарів і наданих послуг, дозволяють мінімізувати транзакційні витрати під час здійснення операцій.

Диджиталізація економіки має великий вплив на розвиток підприємств, досягнення ними більш високих показників рентабельності, набуття конкурентних переваг та на ефективність їх зовнішньоторговельних відносин. Як наслідок, створюються сприятливі умови для забезпечення припливу іноземного капіталу, збільшення виробництва товарів, робіт і послуг, надходження коштів до місцевого бюджету, зміцнення позиції національної валюти. Саме завдяки застосуванню цифрових технологій підприємство може найбільш ефективно організувати свою діяльність і найбільш вигідно вибудовувати відносини із зарубіжними замовниками і споживачами.

Поліпшення від цифрової трансформації розглядається перш за все в контексті виявлення резервів для підвищення прибутку (мінімізації збитків) підприємств: передбачається формування більшого об'єму виручки, підвищений контроль за необґрунтованими витратами, створення напрямків мінімізації сектору «ризик-менеджмент» [1].

Формувати виручку можна за рахунок диверсифікації продукції, що дозволяє забезпечити випуск із найменшими витратами на основі впровадження сучасних інформаційних технологій. Крім того, збільшення прибутку сприятиме діяльності з використання цифрових технологій і платформ під час роботи з клієнтами, що здатне забезпечити зростання обсягу продажів шляхом збільшення способів поширення інформації про виробництво продукції, виконання роботи або надання послуги та їх якість. Створюються додаткові можливості для зручного, прямого спілкування покупця і продавця та швидкого оформлення операцій, що не потребує величезних витрат часу й ресурсів.

На нашу думку, цей напрям в економіці мінімізує витрати на оформлення замовлень і укладання договорів купівлі-продажу, поставки, надання послуг та ін. не тільки зі споживачами внутрішнього ринку, але й із зовнішніми замовниками. Це зрештою сприяє розширенню клієнтської бази та партнерських відносин. Безпосередній вплив на формування доходів і витрат підприємств чинить створення ризик-менеджменту, що дозволяє завдяки електронним даним оперативно отримувати достовірну й актуальну інформацію про ситуацію на ринку, відслідковувати появу нових управлінських і фінансових інструментів, забезпечувати їх систематизацію та відбір з урахуванням специфіки роботи підприємства, оптимізувати витрати ресурсів з урахуванням тимчасового лага [4; 5].

Водночас відстежується й оцінюється можливість застосування певного інноваційного інструменту в перспективі, з урахуванням очікуваної прибутковості й витрат.

Крім того, за допомогою цифрових технологій будь-яке підприємство здатне оперативно відслідковувати нові тенденції та запити суспільства, реагувати на зміну зовнішніх умов господарювання, забезпечувати стійкість до чинників непрямого впливу, до яких можна віднести політичну, демографічну, соціальну, правову й міжнародну обстановку. Отже, ризик-менеджмент є необхідним напрямом для моделювання ризиків, пов'язаних із процесом діджиталізації [6].

Із появою цифрових технологій виробникам стало набагато зручніше вибудовувати відносини не тільки зі споживачами на

внутрішньому ринку, але й на зовнішньому. Завдяки цифровізації економіки вони мають можливість:

- дистанційно дізнаватися про нові потреби зовнішнього ринку і швидко реагувати на них;
- бачити й аналізувати доступний і вільний ринок або його нішу;
- діяти в будь-якій сфері, супроводжувати й забезпечувати різні процеси, оскільки цифровізація дозволяє розширити межі та можливості господарської діяльності підприємства;
- забезпечити зростання продуктивності праці й досягати зменшення собівартості виготовленої продукції;
- спростити процедуру платежів і знизити трансакційні витрати;
- повністю виключити паперовий документообіг, зробити його електронним, тобто найбільш надійним і довготривалим для зберігання і найбільш зручним для користування і передачі.

На світовому рівні зараз відбувається формування нових моделей ведення бізнесу і поява нового, не обмеженого національними кордонами середовища для комерційної діяльності, що базується на стрімкому розвитку інформаційно-телекомунікаційної мережі «Інтернет» як наслідку транснаціоналізації міжнародної економіки за минулі десятиліття. Це, у свою чергу, дозволяє вітчизняним виробникам вільно й оперативно укладати договори про співробітництво із зарубіжними замовниками товарів, робіт і послуг.

Крім вищевказаного, процес цифровізації має відношення до швидкості, достовірності й прозорості отриманої та переданої інформації. Виробники за короткий період часу мають можливість розмістити і надати величезну кількість пропозицій для споживачів, подати докладний опис продукції, що випускається, зазначити її конкурентні переваги, специфічні риси й особливості, запропонувати покупцеві можливість вибрати і замовити товар одним натисканням кнопки. Завдяки цьому постійно триває розвиток цифрових технологій, виробники можуть отримувати більш точну інформацію про потреби конкретних клієнтів: знати, що саме потрібно, з якими параметрами і в яких масштабах, та оперативно реагувати на найменші зміни в попиті [7].

Усе вище зазначене може забезпечити вітчизняним виробникам низку конкурентних переваг: простоту й оперативність роботи з інформацією, збільшення швидкості передачі даних, економію на трансакційних витратах, формування позитивного іміджу, підвищення швидкості реакції на постійні зміни споживачьких переваг.

Для того щоб визначити рівень розвитку України у сфері цифрової економіки, необхідно проаналізувати ряд параметрів:

- процес цифровізації;
- тривалість затримки в освоєнні нових технологій, що розвиваються;
- інтенсивність використання цифрових фінансових інструментів;
- широту охоплення економічної діяльності новими інститутами цифрової економіки.

Відзначимо, що за вищевказаними параметрами на сучасному етапі економічного розвитку Україну не можна віднести до групи країн із розвинутою цифровою економікою, оскільки вона ще не повною мірою ввела необхідні інструменти в діяльність підприємств і механізм здійснення зовнішньоекономічних відносин. Частка цифрової економіки в Україні від валового внутрішнього продукту (далі – ВВП) становить близько 3%, що на 9 – 10% менше, ніж у розвинутих країнах (табл. 1).

Таблиця 1

**Частка цифрової економіки в структурі ВВП
в окремих країнах (%), 2019 р. [8]**

Країна	Частка ВВП, %	Витрати підприємств в цифровій сфері, %	Інвестиції підприємств в цифровізацію, %	Державні витрати на цифровізацію, %
США	10,9	5,3	5,0	1,3
Китай	10,0	4,8	4,6	0,9
Країни ЄС	8,2	3,7	3,9	1,0
Бразилія	6,2	2,7	3,6	0,8
Індія	5,5	2,2	2,0	0,5
Україна	3,0	2,1	2,0	0,5

Аналітики International Data Corporation за підсумками проведеного дослідження про наслідки впровадження цифрових технологій (пов'язаних з цим витрат, а також результатів від використання даних технологій в національних економіках) підтвердили їх високу значущість: використання таких технологій забезпечує низку конкурентних переваг у масштабах світової економіки, що має привести до збільшення частки національної економіки розвинутих країн у світовому ВВП майже на 18%, а країн, що розвиваються, – на 7%.

За даними Світового банку, збільшення кількості користувачів високошвидкісного інтернету на 10% може підвищити щорічний приріст національного ВВП від 0,4% до 1,4% [6].

До основних причин відставання України від лідерів упровадження цифрової економіки можна віднести несприятливі умови ведення бізнесу, слабкий розвиток середнього і малого бізнесу, труднощі застосування інновацій у виробничих процесах, які не відповідають сучасним вимогам, нормативна база, мінливість кон'юнктури ринку, низька інвестиційна активність.

На нашу думку, застосування цифрових технологій покращує діловий та інвестиційний клімат передусім завдяки підвищенню доступності й ефективності державних послуг (реєстрація юридичних осіб, акредитація, отримання дозволів, декларування і сплата податків, митний супровід), розвитку екосистеми бізнес-сервісів (логістичні послуги, мобільний банкінг), підвищенню прозорості умов ведення бізнесу (електронні майданчики для проведення тендерів та закупівель, портали зворотного зв'язку) [9].

Однак Україна виробляє й експортує цифрові товари та послуги в невеликій кількості. Частка цифрового експорту в структурі ВВП становить 0,5% від загального обсягу експортованих товарів та послуг країни. Такий низький показник пояснюється в першу чергу низьким рівнем технологічності національної економіки. Не випадково провідні вітчизняні економісти у своїх публікаціях наполягають на необхідності якнайшвидшого проведення нової індустріалізації української економіки [10; 11].

Відзначимо, що на сьогодні тільки близько 35% підприємств України мають готову стратегію цифрових трансформацій і поступово впроваджують їх. Решта виробників, яких налічується понад 65%, усе ще не до кінця розуміють, що передбачає система цифровізації економіки, які компоненти вона включає. Саме тому більшість підприємств знаходяться на стадії вивчення способів організації цього виду роботи, тільки збираються розробляти власну стратегію впровадження інноваційних технологій, підлаштовуючи її під особливості своєї господарської діяльності [12].

Висновки. Таким чином, цифрова економіка сприяє посиленню конкурентних переваг підприємств-виробників на міжнародному ринку, мінімізації трансакційних витрат, підвищенню продуктивності праці й кваліфікації трудових ресурсів, зниженню цін, забезпеченню швидкості й зручності безпосередньої взаємодії виробника і покупця, запровадженню нових способів організації діяльності підприємств,

полегшенню доступу до інформації та створенню низки інших можливостей як для підприємств, так і для споживачів.

Для того щоб мати вищевказані переваги, на підприємствах України необхідно впроваджувати нові інноваційні технології та фінансові інструменти, здатні забезпечити збільшення частки виробництва цифрових товарів і послуг, а також частки цих товарів у загальному експорті країни. У ході проведеного дослідження були виявлені пріоритетні напрями розвитку цифрової економіки, серед них нормативне регулювання цифрової економіки, формування дослідницьких компетенцій і технологічних напрямів, підготовка фахівців цифрової економіки, формування інформаційної інфраструктури та забезпечення інформаційної безпеки.

Сьогодні перед підприємствами України стоїть низка найважливіших завдань щодо суттєвого збільшення обсягів виробництва, підвищення продуктивності праці, зниження витрат, збільшення частки випуску товарів із високою доданою вартістю, створення та просування конкурентної продукції на зовнішньому ринку. Саме тому підприємства України мусять активніше впроваджувати цифрові технології у виробничі процеси та при взаємодії зі споживачами внутрішнього і зовнішнього ринку.

Список джерел інформації / References

1. Андрушків І. П. Інвестування регіональної економіки та його ефективність в Україні : монографія, / І. П. Андрушків, О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин. – Львів : ЛКА, 2010. – 192 с.

Andrushkiv, I., Vovchak, O., Rushchyshyn, N. (2010) *Investment into regional economy and its effectiveness in Ukraine [Investuvannia rehionalnoi ekonomiky ta yoho efektyvnist v Ukraini]*, LKA, Lviv, 192 p.

2. Антонюк Л. Л. Інновації: Теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – Київ : КНЕУ, 2003. – 394 с.

Antoniuk, L., Poruchnyk, A., Savchuk, V. (2003), *Innovations: Theory, mechanism of development and commercialization [Innovatsii: Teoriia, mekhanizm rozrobky ta komertsializatsii]*, KNEU, Kyiv, 394 p.

3. Білозор Л. В. Методологічні підходи щодо формування інноваційної продукції / Л. В. Білозор // Економіка АПК. – 2012. – № 9. – С. 88–93.

Bilozor, L. (2012), “Methodological approaches to the formation of innovative products” [“Metodolohichni pidkhody shchodo formuvannia innovatsiinoi produktsii”], *Ekonomika APK*, No. 9, pp. 88-93.

4. Вергал К. Ю. Теоретико-методологічні основи розробки стратегії інноваційного розвитку підприємства / К. Ю. Вергал // Управління розвитком. 2008. – № 19. – С. 27–28.

Verhal, K. (2008), “Theoretical and methodological bases of development of strategy of innovative development of the enterprise” [“Teoretyko-metodolohichni

osnovy rozrobky stratehii innovatsiinoho rozvytku pidpryemstva”], *Upravlinnia rozvytkom*, No. 19, pp. 27-28.

5. Ілляшенко С. Ю. Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу : монографія / С. Ю. Ілляшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 615 с.

Iliashenko, S. (2008), Marketing innovation and innovation in marketing [*Marketynh innovatsii i innovatsii v marketynhu: monohrafiia*], VTD “Universytetska knyha”, Sumy, 615 p.

6. Кушнір С. О. Інвестиційна привабливість агропромислового комплексу України: сучасний стан та перспективи / С. О. Кушнір, Л. М. Рудь // Проблеми системного підходу в економіці : збірник наукових праць. – 2017. – № 1 (57). – С. 42–46.

Kushnir, S., Rud, L. (2017), “Investment attractiveness of the agroindustrial complex Ukraine: current state and prospects” [“Investytsiina pryvablyvist ahropromysloвого комплексу Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy”], *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, Vol. 1, No. 57, pp. 42-46.

7. Лепетуха Н. В. Інтегральна оцінка ефективності функціонування підприємства / Н. В. Лепетуха, І. О. Рудницькі // Економіка та управління підприємствами / Миколаївський національний ун-т ім. В. О. Сухомлинського, 2016. – Вип. 14. – С. 424–429.

Lepetiukha, N., Rudska, I. (2016), “The Integral Estimation of the Enterprise Functioning” [“Intehralna otsinka efektyvnosti funksionuvannia pidpryemstva”], *Business Economics and Management*, Nikolaev National University of VA Sukhomlinsky, Vol. 14, pp. 424-429.

8. Макаренко С. М. Удосконалення державної інвестиційної політики як основи впровадження інноваційних технологій на вітчизняних підприємствах / С. М. Макаренко, Н. М. Олійник, С. А. Рыбачок // Економічні інновації : збірник наук. праць. – Одеса : Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2019. – № 3 (72). – С. 62–70.

Makarenko, S., Oliinyk, N., Rybachok, S. (2019), “Improvement of state investment policy as the basis of implementation of innovative technologies on domestic enterprises” [“Udoskonalennia derzhavnoi investytsiinoi polityky yak osnovy vprovadzhenia innovatsiinykh tekhnolohii na vitchyznianskykh pidpryemstvakh”], *Ekonomichni innovatsii*, Instytut problem rynku ta ekonomiko-ekolohichnykh doslidzhen NAN Ukrainy, Odesa, No. 3(72), pp. 62-70.

9. Олійник Н. М. Оцінка інвестиційної складової економічної безпеки Херсонського регіону з метою залучення міжнародних проєктів / Н. М. Олійник, Л. О. Корчевська, С. М. Макаренко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017 – № 1 (244). – С. 130–134.

Oliinyk, N., Korchevska, L., Makarenko, S. (2017), “Evaluation of investment component of the economic security of Kherson region to attract international projects” [“Otsinka investytsiinoi skladovoi ekonomichnoi bezpeky Khersonskoho rehionu z metoiu zaluchennia mizhnarodnykh proektiv”], *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, Khmelnytskyi, Vol. 1, No. 244, pp. 130-134.

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Митного кодексу України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 березня 2012 р. № 4496-VI / Верховна Рада України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4496-17/print>

Verkhovna Rada Ukrainy (2012), “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine in connection with the adoption of the Customs Code of Ukraine” [“Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy u zviazku z pryiniattiam Mytnoho kodeksu Ukrainy”], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4496-17/print>.

11. Про режим іноземного інвестування [Електронний ресурс] : Закон України від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР / Верховна Рада України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80/>

Verkhovna Rada Ukrainy (1996), “On the regime of foreign investment” [“Pro rezhym inozemnoho investuvannia”], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80/print>

12. Grepon, Bruno, Emmanuel, Duquet (2004), «Innovation: mesunes, redements et concurrence», *Econ et statist*, No. 275-276.

Ільченко Маргарита Олександрівна, асист., кафедра міжнародної економіки та економічної теорії, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057) 349-45-54, 0686341219; e-mail: margarita_ilchenko@ukr.net.

Pchenko Margarita, Assistant, Department of International Economics and Economic Theory, Kharkiv State University of Food Tehnology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-54, 0686341219; e-mail: margarita_ilchenko@ukr.net.

Зарецька Лілія Миколаївна, ст. викл., кафедра міжнародної економіки та економічної теорії, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-54, 0968671747; e-mail: lnzarets@gmail.com.

Zaretskaya Liliya, Senior Lecturer, Department of International Economics and Economic Theory, Kharkiv State University of Food Tehnology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-54, 0968671747; e-mail: lnzarets@gmail.com.

Кулініч Оксана Андріївна, канд. екон. наук, доц., кафедра міжнародної економіки та економічної теорії, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-54, 0502878031; e-mail: kulinich.ekonom@gmail.com.

Kulinich Oksana, PhD in Economics Assoc., Professor, Department of International Economics and Economic Theory, Kharkiv State University of Food Tehnology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057) 349-45-54, 0502878031; e-mail: kulinich.ekonom@gmail.com.

Федоренко Неля Миколаївна, ст. викл., кафедра міжнародної економіки та економічної теорії, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-54, 0501716415; e-mail: nelya.fedorenko@gmail.com.

Fedorenko Nelya, Senior Lecturer, Department of International Economics and Economic Theory, Kharkiv State University of Food Tehnology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-54, 0968671747; e-mail: nelya.fedorenko@gmail.com.

DOI: 10.5281/zenodo.5040484